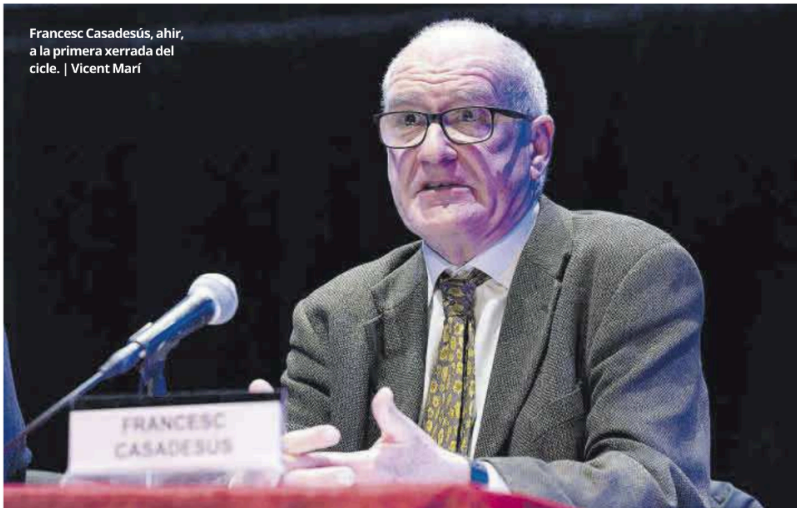

Francesc Casadesús, ahir, a la primera xerrada del cicle. | Vicent Mari

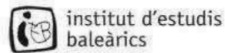

MARTA TORRES MOLINA
Eivissa

FRANCESC CASADESÚS BORDOY

President de la SEEC

'Religió, filosofia i ateisme a l'Antiga Grècia' és la xerrada amb què Casadesús va inaugurar ahir a Can Ventosa el Cicle de Cultura Grecorromana.

«Després de vint anys això continua», afirma, content, Francesc Casadesús Bordoy, professor de Filosofia Grega de la UIB, president a les illes de la Sociedad Española de Estudios Clásicos (SEEC) i de la Sociedad Ibérica de Filosofía Griega poc abans de viatjar cap a Eivissa per inaugurar el Cicle de Cultura Grecorromana. Casadesús, ànima del cicle, destaca que el programa d'enguany inclou des de ponències més «serioses» a algunes molt divertides i que tenen com a objectiu clar «enganxar» la gent cap a la cultura clàssica que, defensa està completament aferrada a l'actualitat: «El món clàssic està cada dia a la premsa. Amb la situació mundial actual, amb aquesta tendència cap als imperialismes i els totalitarismes s'han posat de moda els emperadors romans». Casadesús, assegura que tots els dies es pot trobar amb un parell d'articles que parlen sobre l'estoïcisme i, secundàriament, l'epicureisme. «El món clàssic continua sent un referent, no dic si per bé o per malament», afirma l'expert, que destaca, amb ironia, que fins i tot a Forocoches tiren de referents clàssics.

«La de Plató a Homer va ser la primera cancel·lació de la història»

— El lema d'enguany del cicle és 'La intemporal pervivència del món clàssic'. Per què sempre és actual?

— Doncs perquè és un referent, és l'origen de la cultura en el sentit més ampli, des de l'art a la música, l'arquitectura, el dret, la filosofia, la mateixa història... Tot és allà dins. M'agrada molt insistir, també, en que és l'origen del llenguatge que empram. És una barreja de 80% de llatí, un 15% de grec i poc més. El 5% restant són anglicismes o arabisms. El tenim totalment imbuït i ha determinat grans moments de la història, com el Renaixement, que és exactament això: recuperar en tots els sentits els valors del món clàssic. Això es torna a repetir a la Il·lustració o al Romàntic, a Alemanya. És un continu renovar la mirada, sempre es troben coses que l'home des del principi ja les ha pensat, les ha vist, les ha intentat resoldre... I naltros hi tornam. Parafraçant Nietzsche: un etern retorn al món clàssic.

— Aquests retorns els feim bé o agafam només el que ens agrada, ho transformam i ho pervertim?

— Crec que més aviat aquesta segona vessant. Com tot el que passa amb l'ésser humà, depèn de qui ho fa. Pensa en la problemàtica de la intel·ligència artificial, és extraordinàriament bona, això és indiscutible, però és perversa segons l'ús que en facis. El món clàssic, com és un referent, hi ha una mena de supraideologia sota la qual pots introduir qualsevol altra ideologia que, a més, troba en aquest món clàssic una cobertura de prestigi per defensar i demostrar que els seus valors són antics, atàvics... Aquest marxamo d'antiguitat dona prestigi. I per això l'empen alguns moviments imperialistes que s'identifiquen amb el cesarisme. La paraula César marca una forma de governar que és un referent. I sabem que el feixisme, Mussolini, el tenia com a referent. La iconografia nazi en moltes qüestions recorda també a Roma. Podem anar sumant. El mateix passa amb l'art. La pintura. El model clàssic ha imperat pràcticament fins que arriba l'impressionisme i, fins i tot, el surrealisme. Ara veim que hi ha tendències també de recuperació. I, finalment, si parlam del tema de la conferència de l'any passat, l'estoïcisme...

— Tothom ara és estoic...

— S'està produint una situació que no sé molt bé com qualificar-la. Aberrant, estrambòtica... Els líders tecnològics, la tecnocràcia o el tecnocapitalisme... Elon Musk es declara estoic. I penses, com pot ser això? Quin interès hi ha? Si compares i mires la història veus que la fortuna més important de Roma en el seu moment, la de Sèneca, és un dels pares de l'estoïcisme. Veus com va el tema? Al poder l'interessa l'estoïcisme sempre.

— Més que l'hedonisme, clar.

— Molt més! És molt fàcil ser estoic tenint 4.000.000 milions de dòlars. Es fa anomenar neoestoïcisme, neopieureisme, per dir que és l'adaptació actual d'aquestes idees filosòfiques. Però també hi ha altres aproximacions que són molt més interessants, respectuoses, honestes i que a la gent li agraden. Com Marc Aureli. Tenim un poti-poti... Però hi ha una cosa que ho he fet mai ni ho faré: no s'ha de magnificar el món clàssic. No és aquella meravella...

Cicle de Cultura Grecorromana

La intemporal pervivència del món clàssic (Can Ventosa)

19.30 hores

'Els sarcòfags romans: luxe després de la mort'

- Dimarts, 28 de gener.
- Antònia Soler Nicolau, professora-tutora de Literatura Clàssica de la UNED a Balears.

'Fiesta mitològica'

- Dimarts, 4 de febrer.
- Emilio del Río Sanz, professor de Filologia Llatina de la Universidad Complutense de Madrid.

'Fragilidad y fuerza de la mujer romana'

- Dimarts, 11 de febrer.
- Alicia Valmaña Ochaíta, professora de Dret Romà de la Universidad de Castilla-La Mancha.

Això és el que es va fer a partir de la Il·lustració a Alemanya amb el món grec. Els intel·lectuals alemanys se consideraven hereus de la cultura grega, es projectaven en ells, parlaven de Grècia com una pàtria d'Alemanya.

— Enguany la seua conferència es titula 'Religió, filosofia i ateisme a l'Antiga Grècia'. Es podia ser realment ateu en una societat amb tantes divinitats?

— Evidentment, estam a una societat politeïsta, però en un començament, al segle VIII abans de Crist. Homer és la clau per entendre el politeïsm, en aquesta franja, que arriba fins al segle VI abans de Crist, el politeïsm crea la tolerància. No hi ha un déu únic. Les teocràcies s'implanten a partir de la idea que hi ha una única divinitat a la qual s'ha de retre culte. El politeïsm genera, curiosament, la possibilitat de dir «crec en tots» o «dono preferència a un». Tots conviuen, hi ha una divinitat predominant, que podria ser Zeus, però hi ha una tolerància. El problema arriba a partir del segle VI ACI, sobretot a partir del segle del V perquè comença a haver-hi una tendència cap al monoteïsm filosòfic, comencen a parlar d'un *demure*, d'un primer motor, una divinitat única... I al mateix temps la filosofia comença a obrir la sospita de si realment els déus existeixen i per què. I, sobretot comença a plantejar-se una cosa molt interessant i molt actual: per què l'ésser humà ha sentit la necessitat de crear déus.

— Déu et serveix per a tot: per consolar-te, per donar culpabilitat del que et passa a un ens superior, per sentir-te millor aconseguint el perdó quan no t'has comportat bé... Et fa la vida més fàcil!

— Sí, exacte. I és la causa primera de la postulació de la divinitat: la necessitat de donar explicació a les qüestions més bàsiques i més preocupants, coses del dia a dia, quotidianes. En un món agrari, per exemple, les pluges, el vent, el sol, els núvols... Són completament dependents de tot el que és l'atmosfera i crec que la primera divinitat com a tal és el Sol. Les cultures solars, que n'hi ha tantes. El Sol està identificat amb Apolo, per exemple. Això es va sofisticant i es va creant la idea: aquest són bons perquè ens donen el millor, com són bons construïm una moral al seu voltant, a partir de la moral sorgida una fiscalització, el que es porta bé és premiat...

— Tot això, associat a nuclis de poder importants.

— Absolutament. Una de les explicacions que fomenten la idea de l'ateïsm és, justament, la sospita de què hi ha hagut un interès polític, des de molt aviat, per part de persones intel·ligents o hàbils que empren la idea de déu per ficar por i tenir el control polític. Religió i política van pràcticament de bracet tota la història.

— També entre els grecs.

— Sí, perquè, de fet, Plató a 'La República' el que proposa és una mena de barreja: un filòsof, però que, d'alguna forma, té el beneplacit dels déus per governar. I això també es veu molt bé al mite de la Caverna de Plató. Què

El cicle es celebra els dimarts a Can Ventosa. | Vicent Mari

veu quan el presoner surt fora? La divinitat identificada amb la veritat. El filòsof platònic, qui està proposat per què governi, el que legítima és que està en possessió de la legitimitat divina.

— Una societat politeïsta és menys conflictiva que una monoteïsta?

— Sí, d'entrada, una societat politeïsta és més tolerant i més permeable. I es veu molt bé que és així tant a Grècia com a Roma. Eren tolerants amb altres divinitats encara que vinguessin de fora. S'anava produint un sincretisme d'aportacions exteriors que podien venir d'Egipte, d'Orient, i que s'acaben incorporant. A Roma, per exemple, hi ha els mites de Mitra, que són de procedència egípcia. I de Pèrsia. Però hi ha un canvi a partir del segle V ACI a Grècia, comença a haver-hi una intolerància més gran front a tots aquells que poden posar en qües-

Censura radical.

— En quin moment estam amb la religió en la societat actual? Monoteïstes, però amb cultes molt diversos, nous... Conviuen totes les religions.

— Per respondre aquesta pregunta faria falta escriure tot un llibre! I dins de cadascuna d'aquestes religions hi ha les seues peculiaritats. En quin moment estam respecte a la religió? Crec que s'estan revifant moltíssim les religions i amb interessos polítics molt grans. Trump no guanya sense el recolzament dels evangelistes. Així de clar. I mira el que està passant amb tots els conflictes que tenim aquí prop. Sembla que de vegades és un tabú, a la pròpia religió catòlica no li interessa entrar en aquesta qüestió, la lluita ferotge que hi ha a Gaza i Israel és la confrontació de dos religions monoteïstes, no ens n'hem d'oblidar mai, i governem els ultraortodoxos, que vol dir seguir la literalitat de la lletra. No es mouen de la Torà, aquest déu és un déu justicier. I moltes de les coses que estam veient estan fetes en nom d'Allah. Quan un poble es declara poble elegit què pots fer? Alerta!

— On queda la ciència?

— S'està observant, des del punt de vista científic, una revifada d'un moviment que intenta conciliar el creacionisme, les idees de creació de l'home, d'evolució, amb les que procedeixen de la ciència. S'està intentant fer una mena de combinació, i han sortit una sèrie de llibres que ho intenten demostrar, déu seria el gran responsable del *big bang*. Després tot ha anat com ha anat, però defensen que sense déu això no hauria passat. Són explicacions molt curioses. Conciliar en darwinisme amb el creacionisme. Com a conclusió diria, sobre les religions diverses, que hi ha una cosa que continua, independentment d'en quina divinitat creguis o de la religió a la qual estiguis adscrita: la creença en què hi ha una divinitat és absolutament majoritària al món. Arrasa aquesta idea. Hi pot haver diferències d'enfocament, però... Com estam? Doncs estam com sempre!

— Al final, per no creure en déu molts creuen en el que sigui. Les energies, l'horòscop...

— Sí, si ho miram des d'un altre punt de vista, és molt difícil trobar persones que es declarin directament atees. I ja, quan aquest ateïsm ha de superar l'àmbit privat, que jo te pugui dir en què crec... no és fàcil. Hi ha por, al que sigui. És una idea absolutament arrelada a l'ésser humà, crec que és inextirpable. Està la ciència, però també una enorme epistemofòbia, el negacionisme, això té conseqüències religioses, evidentment, és el mateix caldo de cultiu, el mateix brou.

«S'estan revifant moltíssim les religions, amb interessos polítics grans. Trump no guanya sense els evangelistes»

tió l'*establishment* religiós. Tenim l'acusació a Sòcrates, condemnat a mort perquè se l'acusava d'introduir noves divinitats. La impietat, la irreligiositat. I està Anaxàgores, un filòsof també condemnat per dir que el Sol era una pedra que s'incendiava i la Lluna, una altra pedra, una roca. Es va crear una llei, fins i tot, que ho penalitzava. Curiós.

— No em sembla molt allunyat de la Inquisició, això.

— No, no. Plató, a 'La República', fa una crítica profunda a Homer, li dedica molts versos i el critica, per boca de Sòcrates, que és qui xerrava al diàleg, per considerar que no està presentant la divinitat com toca. Homer els presenta d'una forma antropomòrfica, els déus fan de tot, com els homes: roben, mantenen relacions sexuals... I això, Plató considera que en cap cas ho han d'escoltar els boixos ni la gent jove ni ningú perquè és immoral. I aquí, i empro la paraula conscientment, es va produir la primera cancel·lació de la història. Diu, literalment, al llibre tercer de 'La República', que s'han d'esborrar, eliminar.

